

Közgyűjtemények Kollégiuma

részére

Szakmai beszámoló Kukán Géza (1890-1936) Tatabányai Múzeum gyűjteményében őrzött, „Újraélesztés” című festményének restaurálásáról

Pályázati azonosító: 20411/04073

A TMJV Tatabányai Múzeum a Nemzeti Kulturális Alap kiírása alapján pályázatot nyújtott be 2018-ban Kukán Géza „Újraélesztés” című festményének restaurálásának céljából. A Közgyűjtemények Kollégiuma 018/204/18 számú döntése alapján 625.000 Ft vissza nem térítendő támogatásban részesült intézményünk.

A benyújtott iratok, bizonylatok mellett az alábbiakban foglaljuk össze a fent említett pályázati támogatással megvalósult gyűjteményi tevékenységet, annak szakmai vonatkozásait, tapasztalatait és eredményeit.

A restaurálás tárgyát az alábbi műtárgy képezte – a fénykép a beavatkozás előtt készült:

Újraélesztés, 1916

vakrámán vászonhordozó, olaj, 176 cm x 126 cm

TMJV Tatabányai Múzeum, Tatabánya, Ltsz.: 2015.3.1.

Jelezve balra **lent: Kukán Géza '916.**

A következő felvétel a restaurálást követően, a Tatabányai Múzeumba történt visszaszállítás idején készült:

A Faberart Művészeti Műhely Kft. szakemberei a pályázat részeként benyújtott munkamenetnek és költségvetésnek megfelelően, a szintén csatolt referenciamunkákhoz hasonlóan, kiváló színvonalon végezték szakmai munkájukat. Tevékenységüket a munkafázisok tételes feltüntetését és fotóanyagot tartalmazó restaurálási dokumentációval, valamint pontos elszámolással zárták.

A restaurálási dokumentáció:

Fotódokumentáció

Ar-velni állapot, elő- és hátoldal

Fotódokumentáció:

UV-lumineszcens felvétel, átvételi állapot

IR-reflexiós felvétel, átvételi állapot

Fotódokumentáció:

Az alapozó- és festék kipergés a kép bal szélén, sűrűfényes felvétel, átvételi állapot

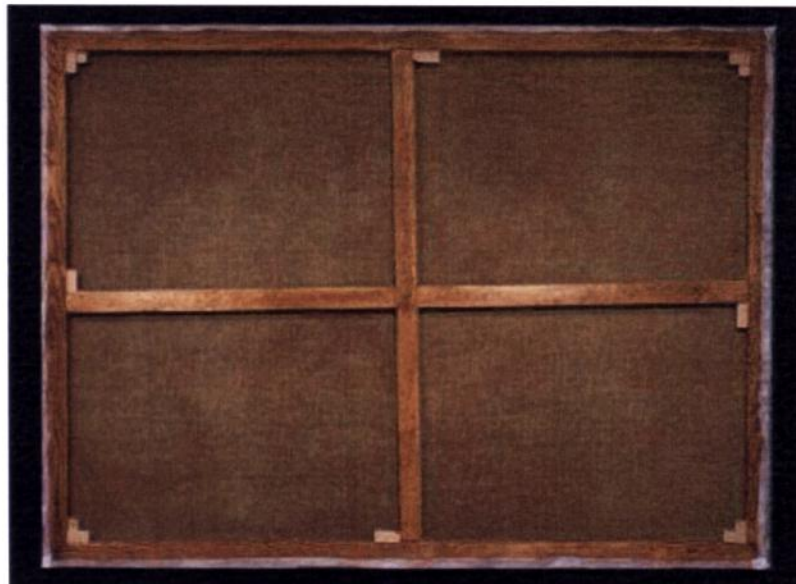
Az alapozó- és festék kipergés a szignatúra körül, részletfelvétel, átvételi állapot

A meglazult, megereszkedett vászon a kép jobb felső és bal alsó részén, sűrűfényes felvétel, átvételi állapot

Részletfelvételek a restaurált állapotról

Fotódokumentáció:

Restaurált állapot, elő- és hátoldal

Alkotó: Kukán Géza
Téma: Újraélesztés
Méret: 176 cm x 126 cm
Technika: olaj, vászon
Tartozék: díszkeret
Tulajdonos és őrzési hely: Tatabányai Múzeum, Tatabánya
Leltári szám: 2015.3.1.

A festmény állapotfelmérését és a restaurálásra vonatkozó javaslatot Németh Anita Judit festőrestaurátor végezte, melyet a restaurálási dokumentációhoz mellékelünk.

A restaurálás menete:

1. A felülethez gyengén kötődő alapozó- és festékrétegek rögzítését Mfko (akril diszperzió) felhasználásával végeztük.
2. A festményt lebontottuk a vakkeretről. Az előoldalon lévő szennyeződést felületaktív anyagot tartalmazó tisztítószerrel távolítottuk el, majd a hátoldalt portalanítottuk.
3. A felületen kutatóablakokat nyitottunk a megfelelő oldószer kiválasztása érdekében. Az elsárgult lakkréteg acetonnal és nátrium-karbonáttal került eltávolításra, lakkbenzines áttörés mellett.
4. A meggyűrődött húzószélek és a megereszkedett, meghullámosodott vászon kisimítása gőzöléssel, vasalással és préssel történt szilikonpapíron keresztül.
5. A laza megkötésű alapozó és festékrétegek lokális rögzítése mellett a festmény hátoldalára Beva 371 konzerválóanyagot vittünk fel, majd teljeskörű, vákuumasztalon történő konzerválására került sor.
6. Az új vakkeret vizes pác felhasználásával kapta meg végleges színét. A húzószéleken lévő apró hiányok kiegészítését követően a vászonra Beva konzerválóanyaggal áttatott húzószélt vasaltunk fel, így feszítettük fel az új vakkeretre.
7. Az alapozó- és festékréteg hiányait kréta és nyúlenyv, valamint poli (vinil-acetát) alapú ragasztó keverékéből álló tömítőmasszával pótoltuk, majd szintbe hoztuk. A tömítésekre pont-vonal raszterből álló akvarell aláfestés került.
8. Az akvarell retust követően a festményre 10 %-os lakkeveréket (terpentinben oldott dammár és lakkbenzinben oldott Paraloid B 67) vittünk fel. Az esztétikai helyreállítás olaj-gyanta retussal készült.
9. Végezetül a festett felületet Lukas márkájú, selyemfényű retuslakkal vontuk be.

A benyújtott pályázatnak, a szakmai munkának és az elszámolásnak egyaránt meghatározó részét képezte a szakrestaurátor által elkészített állapotfelmérés és restaurátori javaslat:

Az állapotfelmérést és a restaurátori javaslatot készítette

Németh Anita Judit, festőrestaurátor

A műtárgy meghatározása:

Témája: Újraélesztés

Alkotója: Kukán Géza

Készítésének ideje: 1916.

Anyaga: vakrámán vászonhordozó, olaj

Befoglaló méretei díszkeret nélkül: 176 cm x 126 cm

Tartozéka: Fából készült díszkeret

A műtárgy kezelője:

TMJV Tatabányai Múzeum, Tatabánya

Itsz.: 2015.3.1.

Jelezve balra lent: *Kukán Géza '916*

Állapotfelmérés szemrevételezés alapján

Vakráma:

Az állapotfelmérés során, szemrevételezés alapján a vakráma (7,5 cm széles) egy darab keresztmerezítéssel ellátott, továbbá átlapolással fenyőfából készült. Rovarfertőzésre utaló jelek nem voltak láthatók. A sarkok az ékelés során szétnyíltak. Szerkezetileg nem lenne alkalmas egy restaurált festmény visszahelyezésére. Jelenleg a festmény szegeléssel van rá felfeszítve.

Ékelés:

Az összesen 10 db ék keményfából készült. Rossz állapotuk miatt nem lennének alkalmasak a már restaurált festmény stabil megtartására.

Vászonhordozó:

A vászon hátoldalán poros, koszos, szennyeződés volt látható. Kérges szennyeződésre, illetve penészgombafertőzésre utaló jelek nem voltak megfigyelhetők. Sűrű szövésű, vékony anyagú. Laza megtartású, meghullámosodott, megereszkedett. Hiányok, szakadások nem voltak láthatók. A húzószéleken látható hiányok valószínűleg egy korábbi szögelésből származhatnak.

A tárolás során a vászon és a vakráma közé, főként az alsó és az oldalsó sávban, falfesték és vakolatdarabok kerültek, amelyek a képoldalra átnyomódva, az alapozás és a festékréteg szerkezetében okoztak károsodásokat (feltáskásodás, elválás, kipergés, hiány).

Alapozóréteg:

Szemrevételezés alapján az alapozóréteg világos színű, vékonyan felhordott (látható a vászon szövésének strukturája). Több helyen kisebb (1 cm – 6 cm-es) felületre kiterjedő, egészen a vászon anyagáig hatoló hiányok, kipergések, feltáskásodások figyelhetők meg. Főként a vászon oldalán körben, változó szélességű sávban (5 cm – 20 cm) az alapozóréteg gyenge megtartása miatt, több helyen elvált a vászonhordozótól.

Festékréteg:

A festett felületre apró, néhány mm-es festékszízetek jellemzők. A repedésháló sűrű. A vékony alapozórétegben és a vékonyan felhordott festékrétegben a sűrű szövésű vászon strukturája érvényesül. Több helyen kisebb (1 cm – 8 cm-es) felületre kiterjedő, az alapozásig, illetve a vászon anyagáig hatoló hiányok, kipergések és feltáskásodások, felpúposodások figyelhetők meg. Főként a festmény oldalán körben, változó szélességű (5 cm – 20 cm) sávban a vászon és az alapozás gyenge megtartása miatt, több helyen a festékréteg az alapozással együtt elvált a hordozótól. A festékréteg közepes megtartású.

Lakkréteg:

A lakkréteg vékonyan felhordott, elsárgult, besötétedett, szennyezett, helyenként bemattult. A festett felületen jellegzetes galériatónus jött létre, mely rontja a festmény színeinek esztétikai érvényesülését.

Diszkeret:

Szemrevételezés alapján keményfából készült, erősen „propelleresedett” csavarodást mutat. Rossz szerkezeti szempontból nem alkalmas a már restaurált tárgy behelyezésére.

Restaurálási javaslat

Vakráma, ékelés, diszkeret:

A vakráma szerkezetileg nem lenne alkalmas a már restaurált tárgy visszahelyezésére, ezért javasolt a jobb és stabilabb megtartás érdekében két darab keresztmerevítővel ellátott új vakkeret készítése és az ékek kicserélése. Javasolt egy teljesen új diszkeret készítése.

Lestmény

Javasolt a restaurálás első legfontosabb feladataként a festett felület gyengén kötődő alapozó- és festékszigeteinek helyi jellegű rögzítése a megfelelően kiválasztott alapanyagok és eszközök használatával. Így elkerülhető a munkavégzés során a gyengén kötődő felületek további károsodása.

Ezt követően kerülhet sor a további beavatkozások elvégzésére szintén a megfelelő anyagok és eszközök használatával.

- A festett felület portalanítása, tisztítása.
- A lakkréteg és az átfestések, illetve a korábbi tömitések eltávolítása
- Javasolt a vakkeretről való eltávolítás és megfelelő ideiglenes hordozóra felületre való áthelyezés a hátoldali munkavégzéshez
- A hátoldal tisztítása, portalanítása, vasalása kézi vasalóval és előkészítés a konzerválásra
- A pergő, mozgó, gyengén kötődő alapozó – és festékszigetek helyi jellegű rögzítése ideiglenes megoldásként nem biztosítana hosszú távú stabil megtartást az egész festett felületre, ezért javasolt a festmény teljeskörű vákuumasztalon történő konzerválása az erre a feladatra alkalmas restaurátor műhelyben

A konzerválást követően sor kerülhet a korábbi javaslatnak értelmében egy új stabil vakkeretre való visszafeszítésre, előzetesen az eredeti húzószélek megerősítése után:

- Az eredeti húzószélek hányainak kiegészítése vászonintarziával, valamint elbe ragasztással új húzószél ragasztása.

A szerkezeti megerősítést követően kerülhet sor az esztétikai helyreállításra:

- A nyers vászonfelületek tömitése a megfelelően elkészített tömitőmasszával, a visszacsiszolt tömitésre a vászon struktúráját utánozó felületkezelés hig tömitőmasszakeverékkel.
- Akvarell aláfestés
- Két rétegű elválasztólakkozás.
- Olajgyantaretus
- Záró lakkozás lépesei javasoltak.

A 2018. február 26-án kelt árajánlatban megadott összeget egyeztetéseinknek megfelelően 2019-ben is tartotta a Faberart Kft, ennek alapján végezték el aztán szerződésben rögzítettek alapján a munkát.

Ebben az árajánlatban meghatározott összeg összesen: 703.000 Ft nettó, 892.810 Ft bruttó.

A 703.000 Ft-ot figyelembe véve a támogatás intenzitása a Nemzeti Kulturális Alappal kötött támogatási szerződés alapján: 85.60 %, vagyis 625.000 forint.

A fennmaradó összeg kifizetését önerőből oldotta meg a TMJV Tatabányai Múzeum.

Az árajánlat:

ÁRAJÁNLAT		2018
Kukán Géza: Újraélesztés című festményének restaurálására		
	Adatok: Név: Tatabányai Múzeum Cím: Tatabánya, 2800. Szent Borbála tér 1. Képviselet: Atdorferné Pál Gabriella igazgató Alkotó: Kukán Géza Mű címe: Újraélesztés Méret: 126 x 176 cm Technika: olaj, vászon Műtárgykezelő: Tatabányai Múzeum Tartozék: Fából készült díszkeret	
ELŐZETES FELMÉRÉS	NETTO	BRUTTO
- Előzetes állapotfelmérés és restaurálási javaslat	25 000 HUF	31 750 HUF
SZÁLLÍTÁS, CSOMAGOLÁS (oda-vissza)		
- Anyagköltség	10 000 HUF	12 700 HUF
- Munkadíj	60 000 HUF	76 200 HUF
RESTAURÁLÁS		
Anyagköltség:		
- Vakkeret, húzószél	50 000 HUF	63 500 HUF
- Konzerváláshoz (Beva 371)	12 000 HUF	15 240 HUF
- Tisztításhoz (többféle oldószer, vatta, ecsetek, stb.)	20 000 HUF	25 400 HUF
- Tömítéshez (kréta, enyvek, ragasztó)	15 000 HUF	19 050 HUF
- Retushoz (akvarellfesték, olajfesték, higítók)	30 000 HUF	38 100 HUF
- Lakkozáshoz (ecsetek, dammárgyanta, paraloid B67, oldószerek)	25 000 HUF	31 750 HUF
Munkadíj:		
- Konzerválás	95 000 HUF	120 650 HUF
- Tisztítás (portalanítás, korábbi lakk, tömítések és átfestés eltávolítása)	120 000 HUF	152 400 HUF
- Háttoldal tisztítása (portalanítás, vasalás, konzerválásra való előkészítés)	56 000 HUF	71 120 HUF
- Vakkeretre való feszítés, húzószél felragasztása	24 000 HUF	30 480 HUF
- Tömítés	36 000 HUF	45 720 HUF
- Retus (esztétikai helyreállítás akvarellal és olajgyantával)	95 000 HUF	120 650 HUF
- Lakkozás (közbülső, végső)	10 000 HUF	12 700 HUF
- Dokumentáció	20 000 HUF	25 400 HUF
ÖSSZESEN	703.000 HUF	892.810 HUF

A fent leírt munkálatokhoz szükséges idő: 4 hónap

Budapest, 2018.02.26.

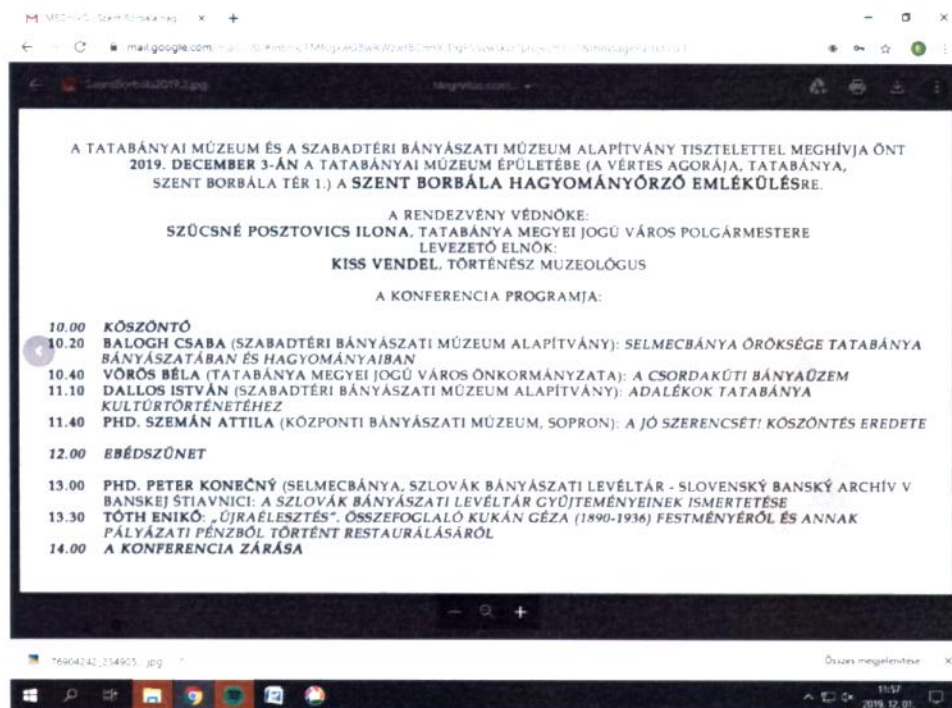
Faberart Művészeti Műhely Kft.
Csalogányi közp. 1/31
1033 Budapest, Magyar
Államr. 1436076-1-41

Kovács Krisztián (igyevezető, restaurátor)

Arány a szállításhoz számított 3 hónapig érvényes

Faberart Művészeti Műhely Kft.
Műhely címe: 1139 Budapest, Újg. u. 48/50
Telefon: 0630/603 34 81
E-mail: info@faberart.hu
Weboldal: www.faberart.hu

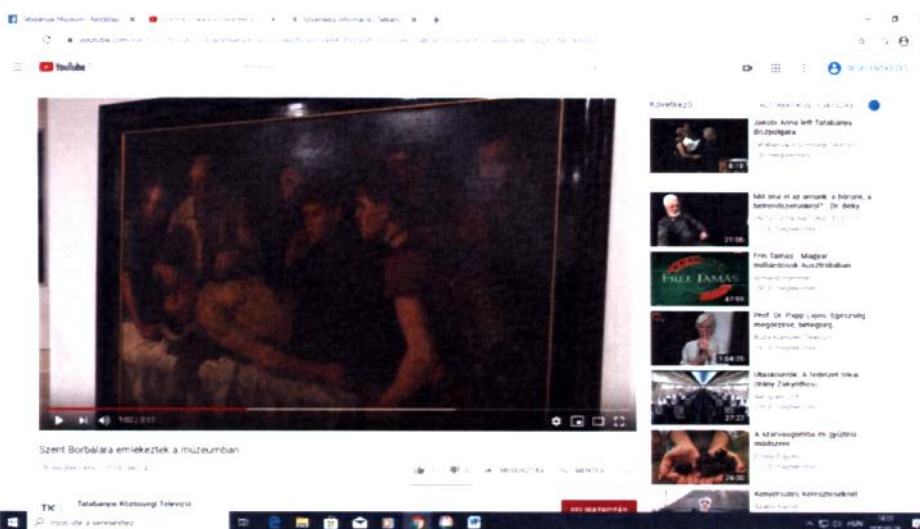
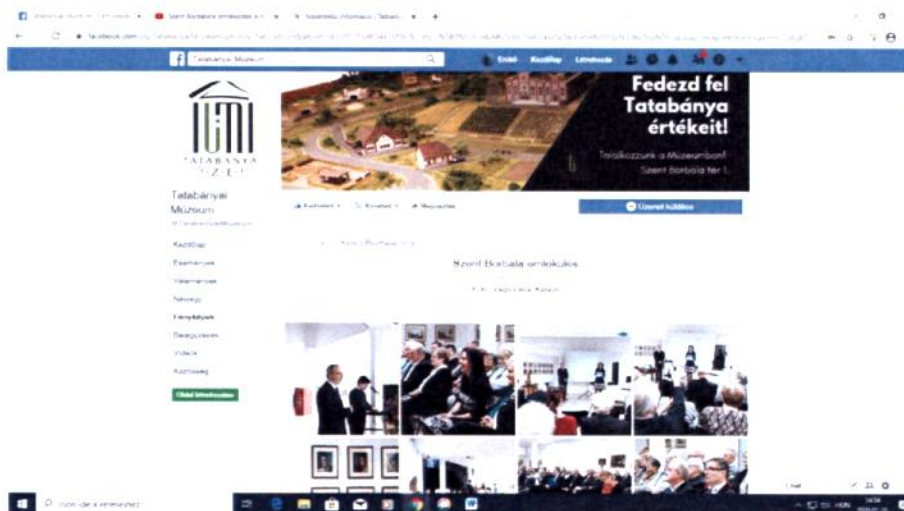
A publicitásra vonatkozó kötelezettségünk részeként kezeltük pl. hogy a 2019. december 3-án intézményünkben megrendezett Szent Borbála-konferencián bemutattuk a restaurált festményt magát és a restaurálás, valamint a kapcsolódó tevékenységek menetét is. Mindezekről hírt adtunk mi magunk is, megjelent tudósítás is:

„Újraélesztés”. Összefoglaló Kukán Géza (1890-1936) festményéről és annak pályázati pénzből történt restaurálásáról

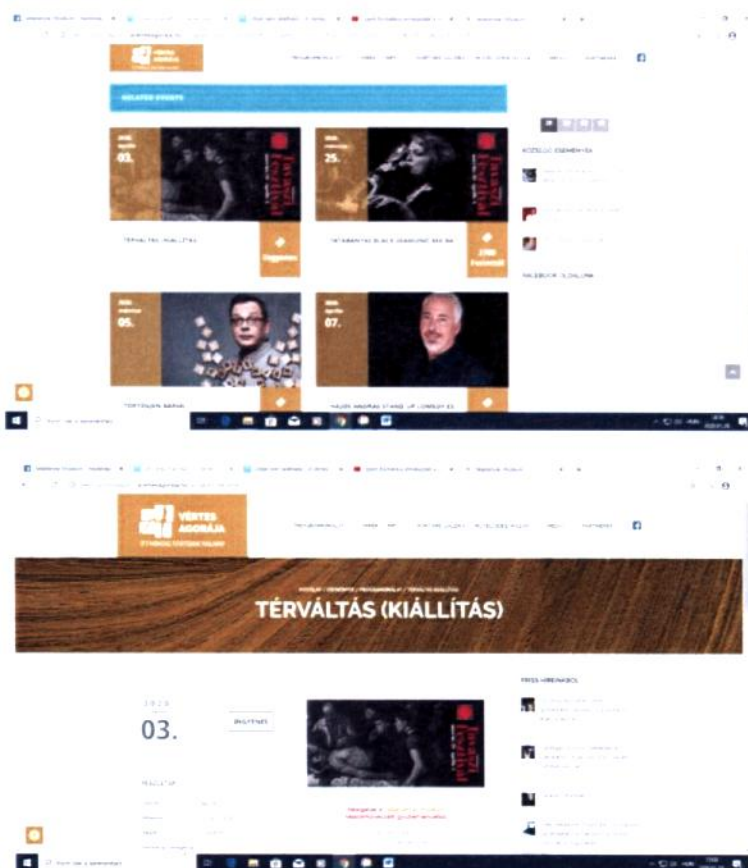
Tóth Enikő
Tatabányai Múzeum
Szent Borbála hagyományörző emlékülés – Tatabányai Múzeum, 2019. 12. 03.

https://www.facebook.com/pg/TatabanyaiMuzeum/photos/?tab=album&album_id=2557568634476592&ref=page_internal

<https://www.youtube.com/watch?v=7b3CvO7z5Ow&feature=youtu.be&fbclid=IwAR3PxVgqPoyS2zcGRc1Q4bWUzbbjruihYLU2smRirlaWEmqESYW-0UyDgE>

A restaurált festmény jelenlegi elhelyezése: Tatabányai Múzeum, Tatabánya, Szent Borbála tér 1., emeleti tároló. Az ideiglenes elhelyezés oka az, hogy a városunkban hamarosan megrendezésre kerülő Tavaszi fesztiválon ezt a műtárgyat is be fogjuk mutatni. A „TÉRVÁLTÁS. Válogatás a Tatabányai Múzeum képzőművészeti gyűjteményéből” című kiállításon már dolgozunk. Az előzetes híradásokban az „Újraélesztés” című kép szerepel. A kiállításon és a kapcsolódó eseményeken, híradásokban természetesen folyamatosan közölni fogjuk a restaurálás tényét és az arra lehetőséget biztosító támogatás forrását

<http://avertesagoraja.hu/program/tervaltas/>

Jelen pályázati beszámoló a Támogatási szerződés értelmében felkerül a Tatabányai Múzeum honlapjára, és ott minimum két éven át ingyenesen hozzáférhető lesz:
<https://tbmuzeum.hu/muzeum/dokumentumtar>

Tapasztalatainkat figyelembe véve kijelenthető, hogy a Nemzeti Kulturális Alap által támogatott szakmai terveink sikeresen megvalósultak, betöltve a pályázatban részletezett célokat:

Az 1971-ben alapított Tatabányai Múzeum gyűjteményének gyarapítása két területen indult meg: kialakult és jelentős ütemben fejlődött az újkori történeti, valamint az ipar- és technikatörténeti gyűjtemény. Az 1990-es évektől gyarapodott a régészeti gyűjtemény. A múzeumban az 1980-as évek második felétől jelentek meg egyre nagyobb számban a képzőművészeti, az 1980-as évek végétől, 1990-es évek elejétől pedig a fotóművészeti alkotások. 2000 után vált szükségessé önálló képző- és fotóművészeti gyűjtemény kialakítása. Ugyanerre az időszakra esik a néprajzi és természettudományi anyagok önálló gyűjteménnyé válása is.

Kiemelendő tematikai egységet képeznek az iparhoz, a kétkézi munka világához, az üzemi munkához, elsősorban a bányászathoz kötődő képzőművészeti alkotások. Ez a múzeum történeti orientáltságát tekintve természetes, hiszen a művészeti alkotások száma a történeti, ipari gyűjteményekkel párhuzamosan, azokkal összefüggésben bővült. Kukán Géza akadémista szellemben festett, naturalista festményei, Vydai Brenner Nándor drámai hangvételű, süjtőlégrobbanást ábrázoló olajképei, Dobroszláv Lajos embert és a mindennapi életet megjelenítő portréi, látképei, bányajelenetei, Nagy János közösségi történet, teret modellező nagyméretű festményei a helyi és az országos művészeti életben egyaránt jelentőséget nyertek. Luzsicza Lajos, Szlávik Lajos, Sz. Győrfy Klára, Szamosvári József, Brém Ferenc, Bondor István, Krajcsirovits Henrik neve mindenképpen megemlíthető a bányászati és ipari téma kapcsán, a fiatalabbak közül Karkus István több kiváló grafikáján is megjelenik ez a téma.

A múzeum képzőművészeti gyűjteményének fent említett egysége művészeti hordozója annak az időszaknak, annak a tevékenységnek, amely Tatabánya város életét, a településen élők mindennapjait, tevékenységét, gondolkodásmódját meghatározta, átszötte. Tatabányán a bányászat mint művészeti téma, illetve az ebből fakadón létrejött alkotások sora mára egy megőrzendő, lezárult jelenségként értelmezendő. Művészettörténet, helytörténet, kultúrtörténet fonódik össze ezekben az alkotásokban

Kukán Géza a 20. század elején konzervatívnak nevezett művészet képviselője, illetve az akadémikus stílust kedvelők, azon belül a hivatalos körök keresett festője volt. Érsekújváron született 1890-ben. A gimnáziumban töltött éve alatt már rajzolni kezdett. 1908-ban egy nyári időszakot a nagybányai művésztelepen töltött. A budapesti Képzőművészeti Főiskolán 1908-ban kezdte meg tanulmányait, mestere Balló Ede volt. Münchenben, Karl Marrnál 1910 és 1912 között folytatott tanulmányokat. Művészetét már ezekben az években is a valóság hű ábrázolás, az emberi jellem bemutatására irányuló törekvés, a biztos kompozíció alkalmazása, a drámai pillanatok megragadására való készség jellemezte. Párizsban vélhetően a Julian Akadémián tanult.

Miután Franciaországból hazatért, 1914 nyarán Tatabányára utazott. Érdeklődésének középpontjába ekkor a bányászok élete került, ez a tény hosszú évekre meghatározta művészetét. Realista, drámai, ugyanakkor egyfajta romantikus, pátosszal teli ábrázolásmód jellemezte bányászportréit, bányászélethez kapcsolódó jeleneteket. Az első világháború kitörése után Tillesch János bányáigazgató műszaki rajzolóként alkalmazta. 1919-ben

megfestett, erőteljes érzelmi és gondolati hatást elérni kívánó, akadémikus előtanulmányokból építkező kompozíciójú, „Sztrájk” című festményével a Műcsarnokban elnyerte a Kohner-díjat, ez az esemény komoly elismerést hozott az alkotó számára. Ekkor kapta a Mesteriskola ösztöndíját. Bányákat, üzemépületeket, a bányászélethez kapcsolódó jeleneteket, nagy kompozíciókat – pl. bányászok beomlott bányában, újraélesztés, sebesült bányász – festett. E téma az 1920-as évek közepéig határozta meg művészetét.

Művészetében a tervezettség, átgondolt szerkesztettség időnként expresszív kifejezésmóddal társul. A monumentális festészetre irányuló törekvései határozottan megmutatkoznak többalakos kompozícióin.

Kukán Géza rendszeresen kiállított a Műcsarnokban, komoly szakmai elismerésekben volt része. Legnagyobb sikerét a barcelonai világkiállításon érte el 1929-ben, ahol aranyérmert nyert. Az 1930-as évektől egyre hangsúlyosabbá vált kultúrpolitika tevékenysége. A modern irányzatokkal szemben – bár képeit tekintve mindezek valamilyen szinten hatottak rá – az akadémikus művészet mellett állt ki. Az Országos Művészeti és Irodalmi Tanács tagja lett. 1936-ban hunyt el Budapesten.

2013 augusztusában „Újraélesztés. Válogatás a Tatabányai Múzeum raktárában őrzött festményekből” címmel nyílt kiállítás a Tatabányai Múzeumban. A tárlat címe akkor is az 1916-os Kukán festmény címét tartalmazta. A 1910-es és az 1970-es évek közötti időszakban született műtárgyak közti összekötő kapocs egyrészt a téma volt: ahogy a bányászat, az üzemi munka, az ipari táj, az ehhez kapcsolódó, ebben létező embert. Másrészt ezek a témájukat tekintve bányászathoz kötődő festmények tisztítás, restaurálás előtt álltak. Az akkorra felújított múzeumi központban mintegy figyelemfelhívásként is tártuk közönség elé az átmenetinek tekintett állapotban ezeket a képeket. Ily módon az „újraélesztés” szó nyilván sokirányú értelmezési lehetőséget nyert.

2015-től szakmai kapcsolatban állunk az érsekújvári Ernest Zmeták Galéria munkatársaival, akik felvették velünk a kapcsolatot abból a célból, hogy a 2016-ban – a festő halálának évfordulóján – általuk megvalósított, Kukán Géza munkásságát bemutató, „A másik oldalon. Na druhej strane” című kiállításra kölcsönözzük az általunk gondozott Kukán-műveket. Az „Újraélesztés” című festmény – állapota miatt – sajnos nem volt szállítható állapotban.

2017. december 8-án nyitottunk a Tatabányai Múzeumban egy jelenleg is álló, 2018. március 31-ig látogatható kiállítást, amely az érsekújvári Ernest Zmeták Művészeti Galéria, a soproni Központi Bányászati Múzeum, valamint a Tatabányai Múzeum gyűjteményi alyaiból mutatott be válogatást. E bemutaton lehetőséget biztosítottunk az „Újraélesztés” megtekintésére is.

2016-ban már kértünk a fent kiemelt műtárgyra vonatkozó állapotfelmérést, restaurálási javaslatot és árajánlatot abból a célból, hogy felmérjük a lehetőségeinket, és hogy adatokkal a kezünkben tudjunk tervezni. A szakértőktől idén is kértük mindezek rögzítését. A képre vonatkozó szakvélemény és tervezetek a pályázathoz csatolt melléletekben részletesen megjelennek.

Tisztelt Kollégiumi Bizottság! Kértük, hogy döntésükkel támogassák e művészeti, helytörténet, gyűjteményi, kultúrtörténeti szempontból egyaránt jelentős, közgyűjteményben őrzött műtárgy restaurálását. Most, a támogatás elnyerését és a megvalósítást követően kérjük pályázati szakmai beszámolónk és elszámolásunk szíves elfogadását.

Üdvözetel:

Tóth Enikő

Tatabánya Megyei Jogú Város
Tatabányai Múzeum
2800 Tatabánya, Szent Borbála tér 1.
Adószám: 15761718-2-11
Bsz.: 11740009-15761718